

Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen palvelusetelin arvon määräytymisen perusteet 1.7.2021 alkaen

299/31.312/2021

HL 01.06.2021 § 81

Pitkäaikaishoidon asiakasmaksut määräytyvät jatkossakin asiakkaan maksukyvyyn mukaan. Jatkuvan ja säännöllisen kotona annettavan palvelun sekä pitkäaikaisen sosiaalihuoltolain nojalla järjestettävän ei-ympäri vuorokautisen palveluasumisen asiakasmaksut määräytyvät 1.7.2021 alkaen yhdenmukaisin perustein.

Palveluasumisen maksuissa sovelletaan jatkossa kahdenlaisia maksuperusteita: ns. tavallisessa palveluasumisessa maksut määräytyvät kuten jatkuvan ja säännöllisen kotiin annettavan palvelun maksuissa, ympärivuorokautisessa palveluasumisessa (ns. tehostetussa palveluasumisessa) maksut puolestaan määräytyvät pitkälti samalla tavalla kuin pitkäaikaisessa laitoshoidossa tai pitkäaikaisessa perhehoidossa.

Jatkuvan ja säännöllisen kotiin annettavan palvelun sekä pitkäaikaisen palveluasumisen asiakkaalta peritään kuukausimaksu, joka määräytyy palvelu- ja hoitosuunnitelmaan kirjattujen palvelutuntien määrän, asiakkaan maksukyvyyn ja perheen koon mukaan. Kotihoidon ja palveluasumisen maksua määrättäessä kuukausitulona huomioidaan asiakkaan ja hänen puolisonsa jatkuvat tai vuosittain toistuvasti saadut veronalaiset ansio- ja pääomatulot (bruttotulot) ja verosta vapaat tulot tulonhankkimisesta aiheutuneilla kustannuksilla vähennettynä.

Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen laitoshoidon ja pitkäaikaisen perhehoidon asiakasmaksut Lain 7 c §:ssä säädetään pitkäaikaisten tehostetun palveluasumisen, perhehoidon ja laitoshoidon maksuista. Kunta voi periä asiakkaalta em. palveluista kuukausimaksun, joka määräytyy asiakkaan (sekä mahdollisen puolison) nettokuukausitulojen mukaan. Maksu saa olla enintään 85 prosenttia nettokuukausituloista, joista on ensin tehty laissa säädetty vähennykset. Tietyin laissa tarkemmin säädetyin edellytyksin maksu voi määräytyä myös puolisojen yhteenlaskettujen tulojen mukaan. Puolisoilla maksu saa olla enintään 42,5 prosenttia puolisojen yhteenlasketuista nettokuukausituloista. Tällöinkin tuloista tulee ensin tehdä laissa säädetty vähennykset. Lähtökohtaisesti asiakkaalle jää omaan käyttöön 15 prosenttia tuloista (puolisoille 57,5 prosenttia).

1.7.2021 voimaan astuvassa asiakasmaksulaissa säädetään asiakkaalle jätettävästä vähimmäiskäyttövarasta siten, että tehostetussa palveluasumisessa käyttövara on 164 €, pitkäaikaisessa sosiaalihuoltolain mukaisessa perhehoidossa 164 € ja pitkäaikaisessa laitoshoidossa käyttövara on 110 €. Lakimuutoksessa korostetaan asiakasmaksujen alentamisen ja perimättä

jättämisen ensisijaisuutta toimeentulotukeen nähden. Asiakasmaksulain vähimmäiskäyttövara ei suoraan sido kuntaa palvelusetelin arvon/tulojen määrittämisessä, mutta kun kunta päättää arvon määrittämisestä sekä arvon määrittämisessä huomioitavista tuloista palvelusetelilaissa säädetysti, kunta voi päättää myös vähimmäiskäyttövarasta, joka asiakkaalle tulisi tuloista jättää.

Aiemmin kunnat ovat voineet itse päättää maksujen määräytymisperusteista, suuruudesta ja sisällöstä asiakasmaksulain ja –asetuksen yleisten linjausten rajoissa. Kemijärvellä tehostetun palveluasumisen asiakkaiden kuukausimaksun/palvelusetelin arvon määrittämisen perusteena ovat olleet bruttotulot. 1.7.2021 voimaan tulevan asiakasmaksulain mukaan asiakkaalta perittävä kuukausimaksu määräytyy nettotulojen mukaan. Tällä muutoksella on iso vaikutus ikäihmisten palvelujen asiakasmaksutuottoihin.

Vuoden 2021 talousarvioita valmisteltaessa ei ole ollut tiedossa asiakasmaksulain muutosten voimaan tulon aikataulua, tarkkaa sisältöä tai vaikutuksia kunnan talouteen. Sosiaali- ja terveysministeriö on arvioinut lainvalmistelussa asiakasmaksulain uudistusten vähentävän kuntien asiakasmaksutuloja noin 45 miljoonaa euroa. Lakiuudistusta koskevassa hallituksen esityksessä todetaan, että kunnille muutoksesta aiheutuvat asiakasmaksutulojen vähennykset kompensoidaan muuttamalla kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosenttia. Toisaalta lainvalmisteluesityksessä todetaan, että joidenkin kuntien maksukertymien arvioidaan pienenevän enemmän kuin kyseisen kunnan valtionosuus kasvaa. Kuntaliitto on omassa arviossaan todennut lakimuutosten vaikutusten kuntien talouteen olevan noin 58 miljoonaa euroa negatiivinen.

Palvelusetelillä tuotettavan tehostetun palveluasumisen tulosidonnaisen palvelusetelin arvon kunta saa edelleen harkintansa mukaan määrittellä joko palvelusetelilain tai 1.7.2021 voimaan astuvan asiakasmaksulain mukaisesti.

Palvelusetelilain (24.7.2009/569) 3§ kohta 3:n mukaan tulosidonnaisella palvelusetelillä tarkoitetaan palveluseteliä, jonka arvo määräytyy kunnan määrittelemien asiakkaan jatkuvien ja säännöllisten tulojen mukaan tai **jonka arvo perustuu tulojen huomioon ottamiseen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) 10 b–10 d, 10 f, 10 g TAI 10 i §:ssä säädettyllä tavalla; (30.12.2020/1202)**. Käytännössä tämä tarkoittaa, että kunta voi jatkaa edelleen harkintansa mukaan tehostetun palveluasumisen tulosidonnaisen palvelusetelin arvon määrittämisen entisen käytännön mukaan. Kemijärvellä se tarkoittaisi, että palvelusetelin arvon määrittely tapahtuisi edelleen asiakasmaksuasetuksessa määriteltujen tulo rajojen ja erillisen maksutaulukon mukaisesti ja perusteena olisi edelleen bruttotulot.

Pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen ostopalveluasiakkaiden kohdalla tulee noudattaa 1.7.2021 voimaan astuvaa asiakasmaksulakia palvelumaksun määrittelyssä, jolloin maksu saa olla korkeintaan 85% nettotuloista. Jotta kuntalaisia kohdeltaisiin tasa-arvoisesti ja varmistetaan asiakkaiden hakeutuminen jatkossakin palvelusetelillä tuotettavien asumispalveluiden piiriin,

olisi perusteltua ottaa myös tehostetun palveluasumisen palvelusetelin arvon määrittelyssä pohjaksi nettotulot, vaikka muutoin noudatettaisiin entisiä tulo rajoja ja maksutaulukon mukaisia maksuperusteita.

Kustannusvaikutuslaskelma on tehty palveluseteliasiakkaiden osalta. Laskelman pohjana käytettiin arvioituja keskimääräisiä nettotulo- ja asumistukitietoja sekä tiedossa olevia vuokra- ja ateriakustannuksia sekä keskimääräisiä vuotuisia lääkekustannuksia. Laskelmassa huomioitiin asiakkaalle jäävä käyttövara 164 €. Laskelman mukaan vuositason nettotuloilla ja asiakkaan käyttövara 164 € huomioiden lisäystä tulisi 180 000 euroa palvelusetelikuluihin. Tarkempi selvitys kustannusvaikutuksista tehdään syksyn aikana, kun asiakkailta saadaan kerättyä tulotiedot myös nettotulojen osalta. Myös ostopalveluasiakkaiden osalta kustannukset nousevat asiakasmaksulain voimaantumisen myötä arviolta 135 000 €.

(Hoiva- ja hoitotyönjohtaja Päivi Piisilä, 040 480 6093)

Päätösehdotus (palvelualuejohtaja): Hyvinvointilautakunta päättää hyväksyä, että pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen palvelusetelin arvon määrittelyn lähtökohdaksi ovat nettotulot ja vähimmäiskäyttövara 164 €, mutta muutoin noudatetaan entisiä tulo rajojen ja maksutaulukon mukaisia maksuperusteita.

Päätös: Päätösehdotus hyväksyttiin.

Tiedoksi: Hoiva- ja hoitotyönjohtaja Piisilä